

कृषि-मौसम सल्लाह सेवा बुलेटिन

जारी मिति : १३ कार्तिक २०७२

अवधी : १३ कार्तिक २०७२ - १९ कार्तिक २०७२

जिल्ला : बाँके

(जारी गर्ने: PPCR/BRCH/AMIS project, MOAD; AERD, NARC and Agro-met Section, DHM)

नेपालगञ्ज एयरपोर्ट, बाँकेको मौसमी तथ्यांक गत हप्ता ०५ कार्तिक २०७२ मा अन्त्य भएको मौसमी अवस्था

मौसमी विवरण	गत हप्ता (२९ असोज २०७२ देखि ०५ कार्तिक २०७२ सम्म)
कुल वर्षा (मि.मी.)	०.०
अधिकतम तापक्रम (°सेन्टीग्रेड) को दायरा	३०.० – ३२.७
न्यूनतम तापक्रम (°सेन्टीग्रेड) को दायरा	१९.० – २१.३
अधिकतम सापेक्षिक आर्द्रता (%) को दायरा	९४.८ – ९९.१
न्यूनतम सापेक्षिक आर्द्रता (%) को दायरा	७३.७ – ७४.२
हावाको गति (मि/से) को दायरा	०.७७ – ४.०
हावाको दिशाको दायरा	उत्तर – दक्षिण-पुर्व

०६ कार्तिक २०७२ देखि १२ कार्तिक २०७२ सम्मको मौसमी विवरण

विवरण	दिन (२३ अक्टोबर २०१७ – २९ अक्टोबर २०१७)						
	०६/०७/०७२	०७/०७/०७२	०८/०७/०७२	०९/०७/०७२	१०/०७/०७२	११/०७/०७२	१२/०७/०७२
वर्षा (मि.मी.)	०.०	०.०	०.०	१९.०	०.४	०.०	२.४
अधिकतम तापक्रम (°सेन्टीग्रेड)	३१.७	३१.३	३०.६	३१.०	३२.०	२८.४	२३.७
न्यूनतम तापक्रम (°सेन्टीग्रेड)	१६.३	१६.२	१७.२	१७.७	१६.७	१७.०	१८.६
अधिकतम सापेक्षिक आर्द्रता (%)	९८.०	९८.२	९६.२	९६.२	९७.१	९८.१	९२.७
न्यूनतम सापेक्षिक आर्द्रता (%)	४७.९	४८.९	५५.२	५३.२	४६.०	७२.०	७२.४
हावाको औसत गति (मि/से)	१.७७	१.७	१.२७	२.२७	२.२७	३.०	१.७
औसत हावाको दिशा	दक्षिण-पुर्व	उत्तर-पुर्व	उत्तर-पुर्व	दक्षिण-पुर्व	पुर्व	दक्षिण-पुर्व	उत्तर-पुर्व

कृषि-मौसम सल्लाह सेवा बुलेटिन, वर्ष १, अंक १६, १३ कार्तिक २०७२, बाँके जिल्ला, अवधी : १३ कार्तिक २०७२ – १९ कार्तिक २०७२

कृषि-सल्लाह

क. मौसमी विश्लेषण

आगामी हप्ता शनिबारसम्म सामान्यरूपमा बढ्ती रहि कतै-कतै क्षणिक हल्का वर्षाको सम्भावना रहने पूर्वानुमान गरिएको छ। साथै सापेक्षिक आर्द्रता औसतमा ७०% भन्दा माथि रहने छ। न्यूनतम र अधिकतम तापक्रममा गत हप्ताको भन्दा केहि कमी आए तापनि औसत तापक्रम गत हप्ताकै जस्तै रहने सम्भावना छ।

ख. बालीनाली

१. धान बाली

पातको फेद कुहिनो रोग (सीथ रट) को व्यवस्थापन

बाला निस्कने बेलामा डाइथेन एम -४५, ३ ग्राम प्रति लिटर पानीको दरले छर्नु उपयुक्त हुन्छ।

मरुवा रोग (ब्लाष्ट) को व्यवस्थापन

वीम वा अन्य कुनै ट्राइसाइक्ल्याजोल युक्त विषादी १ ग्राम प्रति लिटर पानीमा मिलाई छर्ने वा कासु वी २ एमएल प्रति लिटर पानीमा मिसाई ७-१० दिनको अन्तरालमा २ पटक छर्ने। नेक ब्लाष्टको व्यवस्थापनको लागि धानको बाला निक्लनु भन्दा अगाडी र धानको फूल फुलिसकेपछि माथी उल्लेखित विषादी र मात्रा मिलाएर २ पटक छर्नु पर्दछ।

खैरो थोप्लो(ब्राउन लिफ स्पट) को व्यवस्थापन

यो रोग खासगरी मलजल नपुगेको अवस्थामा लाग्ने हुँदा उचित मात्रामा मलको प्रयोग गर्ने। डाइथेन एम-४५ (मेन्कोजेव) ३ ग्राम प्रति लिटर पानीमा मिलाई छर्ने। एक कठ्ठा जग्गाको लागि १८-२० लिटर पानीको आवश्यकता पर्दछ। मौसम राम्रो भएको समयमा छर्नु उपयुक्त हुन्छ।

डुब्बा रोग (व्याक्टेरियल ब्लाइट) को व्यवस्थापन

बोटलाई सकभर घाउचोट लाग्नबाट बचाउने र धानको टुप्पा काट्ने चलनलाई हटाउने जसले गर्दा रोगका शाकाणु सजिलै सँग वोट भित्र प्ररुन सक्दैन। एग्रीमासीन-१०० - २ ग्राम प्रति ३ लिटर पानीका दरले मिलाई छर्ने। गाईको ताजा गोबर ५०ग्राम प्रति लिटर पानीका दरले घोल बनाई त्यसलाई छानेर छर्दा यो रोग केही हद सम्म नियन्त्रण हुन्छ।

२. मकै बाली

- मकै भाँच्नु भन्दा पहिले खेतबारीको फरक फरक ठाँउबाट घोगाको नमुना संकलन गरी वीचको दाना छोडाई खोयासंग जोडिएको भाग (नाथी) जाँव गर्दा कालो रङ्गमा परिणत भएको छ भने मकै भाँच्ने उपयुक्त समय भएको सम्झी भात्न शुरु गर्नु पर्दछ।
- मकै भण्डारण गर्ने समयमा दानामा चिस्यानको प्रतिशत बढी भएमा घुन, पुतली र ढुसीले सजिलै आक्रमण गर्दछ। त्यसकारण मकै भण्डारण गर्नु भन्दा पहिले दानाको चिस्यान १२ प्रतिशत भन्दा कम गराउन मकैलाई ३-४ दिन घाममा राम्ररी सुकाउनु पर्दछ।

३. गहुँ

- गहुँ लगाउने उपयुक्त समय कार्तिक मसान्तसम्म भएकोले अब जग्गाको तयारी गर्नु उपयुक्त हुन्छ।
- जग्गाको तयारीको बेलामा ४०-५० के. जी. कम्पोस्ट मल तथा ३.० के. जी. यूरिया, ३.६ के. जी. डि. ए. पी. र १.४ के. जी. म्युरेट अफ पोटास प्रति कठ्ठामा सिंचित जग्गामा तथा २.२ के. जी. यूरिया, ३.६ के. जी. डि. ए. पी. र १.१ के. जी. म्युरेट अफ पोटास प्रति कठ्ठाका दरले असिंचित जग्गामा प्रयोग गरी राम्ररी माटोमा मिलाउनु पर्दछ।
- गहुँका उन्नत जातहरू- बिजय, नेपाल १७१, आदित्य, गौतम, अत्युत, रोहिणी, बि.एल ११३५ आदि जातहरू लगाउनु उपयुक्त हुन्छ।

४. तोरी

- तोरी लगाउने उपयुक्त समय कार्तिक मसान्तसम्म भएकोले अब जग्गाको तयारी गर्नु उपयुक्त हुन्छ
- जग्गाको तयारीको वेला ३०-४० के.जी. कम्पोस्ट मल तथा १.६ के.जी. युरिया, ३.० के.जी. डि.ए.पी. र १.१ के.जी. म्युरेट अफ पोटास प्रति कठ्ठाका दरले जग्गाको अन्तिम तयारीको बेला राम्ररी माटोमा मिलाउनु पर्दछ
- तोरीका उन्नत जातहरू- मोरङ्घ तोरी-२, प्रिती, उन्नति, प्रगति र विकास जातहरू लगाउनु उपयुक्त हुन्छ
- तोरीको बीउको उपचार गर्ने- बीउबाट लाग्ने/सर्ने *अल्टरनेरिया* थोप्ले रोगको लागि *मेन्कोजेव* ३ ग्राम प्रति के. जी. बीउको दरले उपचार गरि छर्नु उपयुक्त हुन्छ

५. अरहर \बदाम(मुम्फली)

- बोट ओईलाउने रोगको रोकथामको लागि २ ग्राम *वेभिस्टिन* वा *डेरोसाल (कार्बेन्डाजिम)* प्रति लिटर पानीमा घोलेर अरहरको बोट भिज्ने गरि छर्नु उपयुक्त हुन्छ

बदामको टिक्का (थोप्ले) रोगको व्यवस्थापन

हेक्जाकोनाजोल २ मि.लि प्रति लिटर पानीमा मिलाई ७-१० दिनको फरकमा २-३पटक मौसम राम्रो भएको वेला ३०-४० के.जी. कम्पोस्ट मल तथा १.६ के.जी. युरिया, ३.० के.जी. डि.ए.पी. र १.१ के.जी. म्युरेट अफ पोटास प्रति कठ्ठाका दरले माटोमा राम्ररी मिलाउनु पर्दछ। अथवा, कार्बेन्डाजिम १ ग्राम र मेन्कोजेव २ ग्राम प्रति लिटर पानीमा मिसाई ७-१० दिनको फरकमा २-३ पटक छर्नु पर्दछ।

मुसुरो

- मुसुरो लगाउन जग्गाको तयारीको वेला ३०-४० के.जी. कम्पोस्ट मल तथा १.६ के.जी. युरिया, ३.० के.जी. डि.ए.पी. र १.१ के.जी. म्युरेट अफ पोटास प्रति कठ्ठाका दरले माटोमा राम्ररी मिलाउनु पर्दछ
- मुसुरोका उन्नत जातहरू-खजुरा-१, खजुरा मुसुरो-२ सिन्दूर, सिम्रिक, शिशिर, शितल आदि जातहरू लगाउनु उपयुक्त हुन्छ

६. फलफूल वाली

- केरा खेती गर्नु भएका कृषकहरूले केराको घारीमा प्रशस्त कोथाहरू आउने भएकोले माउबोट सँग २ वटा कोथा मात्र रहने गरि बाँकी कोथाहरू हटाउनु पर्छ। कोथा हटाउन केराको घारीको कोथा फेदैँदेखि उखेल्नु पर्छ।
- जीवाणुको संक्रमणबाट कागतीको पात, डाठ र फलको बाहिरी भागमा साना साना सेता थोप्लाहरूको आकार बढ्दै गई खैरो रंगका खटिया जस्ता थोप्ला हरू देखिन्छन् यस्तो संक्रमणलाई क्यांकर भनिन्छ। कागती बगैँचामा क्यांकर रोगको व्यवस्थापनको लागि जीवाणुको संक्रमणबाट ग्रस्त सबै हाँगा, पातहरू हटाई मट्टितेलको प्रयोग गरी जलाइ दिने गर्नुपर्छ। बाँकी बोटलाई *कपर अक्सिक्लोराइड* ३ ग्राम र *कासु वी (कासुगामाइसिन)* १ ग्राम विषादी १० लि. पानीमा मिसाई १५ दिनको फरकमा छर्नु उपयुक्त हुन्छ

तरकारी वालीहरू

- सुख्खा मौसम भएकोले गोलभेंडा, खुर्सानी, भेंडे खुर्सानी, भण्टा आदि तरकारी वाली ओइलाउने, फूल झर्ने, फल नलाग्ने वा कम लाग्ने समस्या आएमा बाष्पिकरण न्यून गर्नको लागि ब्रिन मिराकल ३ एम एल प्रति लिटर पानीमा घोली छर्नु पर्दछ
- काउली, बन्दा जस्ता तरकारीका जातहरू रोप्ने उपयुक्त समय हो।
- ब्याड राख्ने जग्गाको माटोको उपचार गर्नु परेमा *बेभिस्टिन* ६ ग्राम प्रति लिटर पानीमा मिसाई बीउ राख्नु ३-४ दिन अगाडी छर्नु उपयुक्त हुन्छ।
- नर्सरी राख्दा १ विता (१५-२० से.मी.) अग्लो ब्याड बनाई ४ अँगुलको फरकमा लाइन कोरेर पातलो गरी बीउ राख्ने र हल्का माटोले पुरेपछी छापो राख्नु उपयुक्त हुन्छ।
- अगाँटै जातका काउली, बन्दा लगाएको ४५-५० दिन भईसकेको भएमा ७-१० ग्राम यूरिया (१ चम्चा) प्रत्येक बोटको वरिपरि घेरा बनाई राखी पुर्णपर्दछायसरी दोश्रो टपड्रेस गरिसकेपछि सिँचाइ गर्नुपर्दछ

- काउली, बन्दा, ब्रोकाउली, सरिसके पछि फेद काट्ने किराको प्रकोप बढ्ने भएको कारणले क्लोरोपाइरिफस २०% ई.सी १ एम. एल. प्रति लिटर पानीमा घोली बिरुवाको फेद-फेदमा छन् पर्दछ।
- भण्टाको डाँठ तथा फलको गबारे व्यवस्थापनको लागी गबारेको कारण ओईलाएको मुन्टा, पात तथा फल टिपि करीव १ फुट गहियो खाडलमा पुर्ने वा जलाउने । *क्लोरोनट्रानिलिप्रोल (कोराजेन)* १८.५ इ.सि. ०.२ मि.लि. प्रति लिटर पानीमा मिसाई बोट भिज्ने गरी छन् ।
- हिउँदे तरकारी बालीको नर्सरी ब्याडमा बेर्ना उम्रिन थालेको भए छापो हटाउनु होला । यो अवस्थामा फेद काट्ने कीरा र बेर्ना कुहिने रोग लाग्न सक्ने भएकोले नर्सरी ब्याडको नियमित निरिक्षण गर्नुहोला । फेद काट्ने कीरा र बेर्ना कुहिने रोगको व्यवस्थापन गर्न *क्लोरोपाईरीफोस* १६% को ०.५ मि.लि. र *कार्बोनडाइजिम (बेभिष्टिन)* ५०% डब्लु. पि. को १ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोली स्प्रेयर बाट नर्सरी ब्याड भिज्ने गरी छन् पर्दछ ।
- खुर्सानीको फल लागिसकेको अवस्थामा पात तथा फलमा लाग्ने थोप्ले रोग (*सर्कास्पोरा* र *एन्थावनेज रोग*) लाग्न सक्ने हुनाले *बेभिष्टिन* ५०% डब्लु. पि. को २ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोली पात तथा फल भिज्ने गरी छन् ।
- तरकारी बालीमा (गोलभेडा, खुर्सानी, भण्टा आदि) जरा कुहिने रोगले विरुवा मर्दछ। यसको व्यवस्थापनको लागि *कार्बोनडाइजिम* ५०% डब्लु. पि. (*बेभिष्टिन*) २ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोलेर विरुवाको पुरै भाग र जरा सम्म पुग्ने गरी छन् पर्दछ ।

आलु

आलु लगाउने उपयुक्त समय भएकोले यही समयमा तयारी गर्नु पर्दछ। जग्गा तयार गर्दा १००० केजी कम्पोस्ट/गोठेमल, ७.३ के.जी. डि.ए.पी, ४.६ के.जी यूरिया र ३.३ के.जी म्युरेट अफ पोटास प्रति कठ्ठाका दरले राखी माटोमा मिलाउनुपर्दछ। आलुको सिफारिस गरिएका जातहरू ५०-६५ के.जी प्रति कठ्ठाका दरले लगाउनु पर्दछ।

- बियाँबाट बीउ वा स्वायन आलु उत्पादनको लागि एच. पि. एस. II/67; एच. पि. एस. 7/67; एच. पि. एस. I/13 जातहरू उपयुक्त हुन्छन्।

अन्य

- सापेक्षिक आर्द्रता घट्बढ भइरहने समय भएकोले घरमा भण्डारण गरिएको खाद्यान्न तथा वीउहरूलाई रोग तथा कीराबाट बचाउन समय समयमा हेरचाह गर्नु उपयुक्त हुन्छ।
- खेतबारीमा देखिने सबै कीराहरू हानिकारक हुदैनन्। तसर्थ कीरा देखिने बितिकै विषादीको प्रयोग नगर्नु। मित्रजीव कीराहरू जस्तै माकुरा, गाइने कीरा, सात थोप्ले खपटे कीरा, बारुला, नमस्ते कीरा (*प्रेडङ्ग मेन्टीड*) देखिएमा तिनिहरूको संरक्षण र संबर्द्धन गर्नु ।
- मौरी घारमा रोग, सुलसुले र रानु भए नभएको नियमित अवलोकन गर्नु पर्दछ।
- मौरीलाई चरन कम हुने समय भएकोले मौरी घारमा अवलोकन गरी चाकामा खानेकुराको कमी छ भने चिनी चारुनी दिनु पर्दछ। चिनी चारुनीको मात्रा १०० एम.एल पानीमा १०० ग्राम चिनी मिसाई उमाल्ने र उक्त झोललाई चिसो बनाएर खुवाउनु पर्दछ।
- मौरीको घार राखेको सबै खुट्टाहरूमा कचौरा/प्लास्टिकको बट्टामा पानी राख्नु पर्दछ ।

ग. बाली संरक्षण

१. फल कुहाउने औँसा

- काँक्रा, फर्सी, करेला समुहका बालीमा औँसा देखिएमा थोरै कपासमा 1-2 थोपा *क्वु ट्युर*, 1-2 थोपा *मिथाईल युजिनोल* र *मालाथियन* ५० इ.सी. १ लिटर पानीमा मिसाएर बनाएको झोलको १-२ थोपा मिसाई जमिन देखि करिब ३ फिट उचाईमा पासो बनाएर खेत बारीमा राख्नु उपयुक्त हुन्छ। यसरी राखिएको पासो भित्र प्रयोग भएको पुरानो कपासलाई प्रत्येक ३ हप्तामा फेर्नु पर्दछ।
- साथै *मालाथियन* ५० इ.सी , २ मि.लि. प्रति लिटर र २ ग्राम चिनी (भेती) पानीमा मिसाएर खेत बारीको चारकुनामा छन् राम्रो हुन्छ ।

२. लाही (एफीड)

- १ भाग गाईको गहुँत र ४ भाग पानी मिसाएर रातभरी राखेर लाही लागेको ठाँउमा भिज्ने गरी भोलीपल्ट अनुकूल मौसममा छर्कनु राम्रो हुन्छ ।
- *मालाथियन ५० इ.सी.*, २ मि.लि. प्रति लिटरको दरले पानीमा मिसाई लाही लागेको ठाँउमा भिज्ने गरी अनुकूल मौसममा छर्कनु उपयुक्त हुन्छ ।
- नयाँ पालुवामा लाही, *लिफ माईनर*, सुलसुले लाग्ने भएमा *सबई* वा *एट्सो तेल* १५ मि.लि. प्रति लिटर पानीमा मिसाई १५ दिनको फरकमा छर्नु उपयुक्त हुन्छ।

घ. पशुपालन

- गाई गोरु, साँढे, राँगे, भैँसी तथा भेडा बाख्राहरूलाई नामले र गोलो जुकाहरू विरुद्ध कर्मिमा पनि बर्षको दुई पटक ठुलो दर्श (असोज/कार्तिक) र सानो दर्श (चैत्र/बैशाख) को आसपासमा अक्सिलोजानाइड र लिवामिजोलको डोल वा बोलस (ठुलो चक्की) जनावरको शारीरिक तौल अनुसार खुवाउन उपयुक्त हुन्छ ।
- सिंचित धान खेत नजिकका सुँगुर बंगूर पाल्ने ग्रामिण वस्तीका कृषकहरूले खोरलाई सफा र सुख्खा राख्नु पर्दछ । छाडा रुपमा पाल्नु हुँदैन । सम्भव भएमा सबै सुँगुर, बंगूर र मानिसलाई जापानिज इन्सेप्लाइटिस रोग विरुद्धको खोप लगाउनाले वयुलेक्स प्रजातिको लामखुडेको टोकाईबाट सर्ने जापानिज इन्सेप्लाइटिस रोगको प्रकोपबाट बच्न सकिन्छ ।
- बाख्रामा देखिने कुम्भी (ढकेरी) रोगको रोकथाम गर्न श्रावण देखी कार्तिक सम्म मासिक एक चक्की *डाईईथाइल कार्बामाजिन* (डी.ई.सी.)-१०० मि.ग्रा. खुवाउने । ढकेरी लागेका बाख्राको हकमा दैनिक एक चक्की सात दिन सम्म खुवाउने र साथमा *भिटामिन बी कम्प्लेक्स*को सुई २-३ दिन सम्म लगाउने ।
- बाख्राको *मोओला*को लागी ५% *पोभीडन आयोडिन* वा १% *कपर सल्फेट* वा २% *बोरिक एसिड*को डोल वा १% *पोटास*को घोलले मुख सफा गर्नु उपयुक्त हुन्छ। *मोओला*को भाइरस घाउ, चोटपटक लागेको वा काटेको ठाँउबाट मानिसमा सर्न गई त्यस्तै प्रकारको घाउ खाटिस आउन सक्ने हुनाले त्यस्तो रोगी बाख्रालाई घाउ चोटपटक नलागेको मान्छे वा पन्जा लगाएर स्याहार सुसार गर्नु पर्दछ।
- गाई, भैँसी तथा सुँगुरहरूमा खोरेत रोग लाग्न नदिन पशु सेवा कार्यालयको समन्वयमा सो रोग विरुद्धको भ्याक्सिन ६-६ महिनामा लगाउनु उपयुक्त हुन्छ।
- माछा पोखरीमा घुलित अक्सिजनको मात्रा बढाउन हावा यन्त्र (एरेटर) को प्रयोग गर्ने ।

~\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$~